

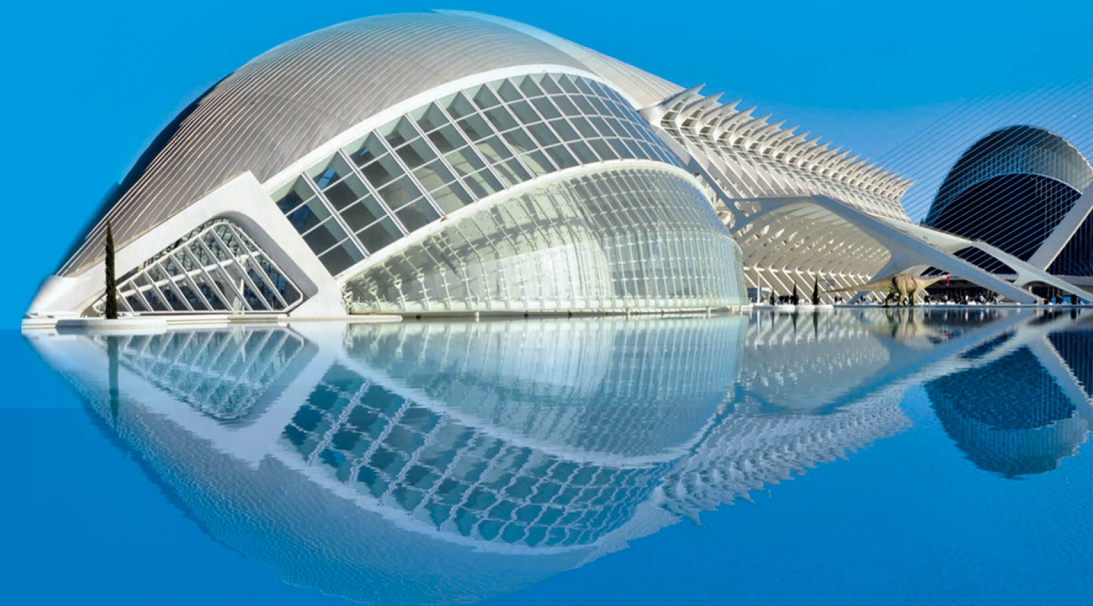
**ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

Є.І. Масленніков
Е.А. Кузнєцов
Ю.М. Сафонов
С.В. Філіппова

Є.І. МАСЛЕННІКОВ, Е.А. КУЗНЕЦОВ,
Ю.М. САФОНОВ, С.В. ФІЛИПОВА

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА:

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА:

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Міжуніверситетська колективна монографія

Випуск 1

За редакцією д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова

Херсон
Видавець Грінь Д.С.
2016

УДК 330.341.1
ББК У9(4УКР)-55
М 315

Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (протокол № 3 від 24 листопада 2015 р.)
Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного політехнічного університету (протокол № 3 від 8 грудня 2015 р.)

Рецензенти:

Макаренко М.В. – доктор економічних наук, професор Державного економіко-технологічного університету транспорту, ректор;

Сахаський М.П. – доктор економічних наук, професор Одеської державної академії будівництва та архітектури, завідувач кафедри маркетингу;

Бутенко А.І. – доктор економічних наук, професор Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, завідувач відділом.

Масленніков Є.І., Кузнєцов Е.А., Сафонов Ю.М., Філіппова С.В. та інші

М 315 Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: монографія
Вип. 1/ за ред. д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. – Херсон: Грінь Д.С., 2016. – 854 с.

ISBN 978-966-930-078-2

У міжуніверситетській колективній науковій монографії розглянуто: теоретико-методологічні та практичні аспекти інноваційної економіки в умовах трансформаційних змін. У монографії представлені результати наукових досліджень та наукові позиції дослідників різних університетів України. В монографії започатковано наукову дискусію для науковців та практиків в галузях економіки, управління та адміністрування, щодо розвитку інноваційної економіки.

Міжуніверситетська колективна наукова монографія буде корисною для докторантів, аспірантів, магістрів, науковців, керівників підприємств, які досліджують проблеми інноваційної економіки.

ISBN 978-966-930-078-2

© Масленніков Є.І., Кузнєцов Е.А. Сафонов Ю.М.,
Філіппова С.В. та ін., 2016

ЗМІСТ

I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	11
РОЗДІЛ 1. ІННОВАЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ	12
<i>д.е.н., проф. Захарченко В. І.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	29
<i>к.е.н., доц. Побережець О.В.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	64
<i>д.е.н., проф. Сафонов Ю.М., к.е.н., доц. Мельник Ю.М.</i> <i>Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана</i> <i>Одеська національна академія харчових технологій</i>	
РОЗДІЛ 4. ІННОВАЦІЙНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ	84
<i>к.е.н., доц. Радченко О.П., Шавалюк О.І.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i> <i>Львівський національний аграрний університет</i>	
РОЗДІЛ 5. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО КАПІТАЛУ	118
<i>д.е.н., проф. Кузнєцов Е.А.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 6. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	148
<i>к.е.н., доц. Столбуненко Н.М., Прибок В.А.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 7. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	171
<i>к.е.н., доц. Смоквіна Г. А.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	

РОЗДІЛ 8. КРИЗА СФЕРИ НДДКР І ФОРМУВАННЯ РИНКУ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ	212
<i>к.е.н. Захарченко Н.В.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 9. МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО БАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ	228
<i>к.е.н. Балог О.Г.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 10. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	259
<i>к.е.н. Борщ В.І.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 11. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА	283
<i>к.е.н., доц. Ненно І.М.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 12. ІННОВАЦІЙНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДПРИЄМНИЦТВА	316
<i>д.е.н., проф. Коніщева Н. Й., асп. Воропаєв В. М.</i> <i>ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»</i>	
РОЗДІЛ 13. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	344
<i>к.е.н., доц. Рудинська О.В., к.е.н., доц. Пономарьова Г.О.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i> <i>Одеська обласна державна адміністрація</i>	
РОЗДІЛ 14. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	364
<i>Масіна Л.О., Кривенко О.В.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	

ІІ. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	401
РОЗДІЛ 15. ОСОБЛИВОСТІ СЦЕНАРНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	402
<i>д.е.н., проф. Філіппова С.В., к.е.н., доц. Селіванова Н.М.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 16. ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ	440
<i>д.е.н., доц. Черниш І.В.</i> <i>Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка</i>	
РОЗДІЛ 17. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО КРЕДИТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АПК	456
<i>д.е.н., проф. Ботвіна Н. О.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 18. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПАСТКИ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЯК НАСЛІДОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ПАТОЛОГІЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	483
<i>к.е.н., доц. Мазур О.Є.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 19. ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	522
<i>к.п.н., доц. Матукова Г.І.</i> <i>Криворізький економічний інститут</i> <i>ДВНЗ «Криворізький національний університет»</i>	
РОЗДІЛ 20. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИХ ОБЛІГАЦІЙ	542
<i>к.е.н., доц. Кірсанова В.В., к.е.н. Ковальова О.М.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i> <i>Одеський національний економічний університет</i>	
РОЗДІЛ 21. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ В ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАПАСІВ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	562
<i>д.е.н., проф. Сафонов Ю.М., к.е.н. Собчишин В. М.</i> <i>Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана</i> <i>Полтавська державна аграрна академія</i>	

РОЗДІЛ 22. МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ПОРТФЕЛЮ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	586
<i>д.е.н., доц. Масленніков Є.І., Данилов Р.І.</i>	
<i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 23. ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КАДРОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	607
<i>к.е.н., доц. Башинська І.О.</i>	
<i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 24. СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ НА ПРИНЦИПАХ ВЕРТИКАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	635
<i>д.е.н., доц. Коваленко О.М., к.е.н., доц. Станіславик О.В.</i>	
<i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 25. ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЧНОМУ РЕГУЛЮВАННІ ОПЕРАТОРІВ ЗІ ЗНАЧНОЮ РИНКОВОЮ ВЛАДОЮ В СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ.....	653
<i>к.е.н., доц. Танащук К.О.</i>	
<i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 26. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗА СУКУПНІСТЮ ПОКАЗНИКІВ.....	673
<i>к.е.н., доц. Побережець О.В., Татарчук І.В.</i>	
<i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 27. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В УСТАНОВІ СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ: ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ.....	685
<i>Патинська М.М.</i>	
<i>Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана</i>	
РОЗДІЛ 28. АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СПОЖИВЧОЮ КООПЕРАЦІЄЮ ДО УМОВ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	702
<i>д.е.н., проф. Маркіна І.А.</i>	
<i>Полтавська державна аграрна академія</i>	

РОЗДІЛ 29. ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІНСЬКОГО МОНІТОРИНГУ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	721
<i>к.е.н., доц. Черкасова С.О.</i>	
<i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 30. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ КОНТРОЛЮВАННЯ.....	752
<i>Варчук О.А.</i>	
<i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 31. НАПРЯМИ ТА ЗАХОДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ	792
<i>д.е.н., професор Шимановська-Діанич Л. М., к.е.н. Іщейкін Т. Є.</i>	
<i>ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»</i>	
РОЗДІЛ 32. СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ ВИТРАТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ЯК ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	824
<i>д.е.н., доц. Ковтуненко К.В., Шацкова Л.П.</i>	
<i>Одеський національний політехнічний університет</i>	

ПЕРЕДМОВА

Сучасний розвиток світової економіки базується на принципі домінування інноваційної моделі, що викликає особливий інтерес науковців до економіки інновацій. Основна проблема, яка виникає в Україні на шляху інноваційного розвитку – це неготовність національної економіки до швидкої зміни зовнішніх і внутрішніх факторів впливу, відставання за макроекономічними критеріями та оцінками. З іншого боку, незважаючи на негативні показники, Україна володіє інтелектуальними ресурсами, ефективно застосування яких здатне швидко наблизити країну до економічного зростання.

Орієнтація державної політики на інноваційну економіку дає змогу повною мірою використовувати інформаційні технології, людський капітал та фактори виробництва. Тенденція підвищення ролі освіти, знань та інновацій виступає характерною рисою випереджувального розвитку ряду країн, тому інновації повинні стати основою динамічного розвитку виробництва, необхідною складовою забезпечення ефективного і стійкого функціонування підприємств України.

Інноваційна економіка, заснована на наукових знаннях, інноваціях, які стають ключовим фактором конкурентоспроможності, на сприйнятті нових систем і технологій, на спроможності їх практичної реалізації, відіграє важливу роль в системі національного господарювання.

В інноваційній економіці під впливом наукових і технологічних знань традиційні сфери матеріального виробництва трансформуються на радикально нові, змінюючи при цьому свою технологічну основу.

Інформаційні технології, комп'ютеризовані системи і високі виробничі технології є фундаментом економічної інноваційної системи. Інноваційна економіка в умовах розвитку суспільства знань характеризується провідним значенням інноваційної активності суб'єктів господарювання, зростанням науково-технічного

виробництва, наукоємних технологій, інтелектуалізацією факторів виробництва. При цьому посилюється взаємозв'язок науки, технології та виробництва, що забезпечує ефективність механізмів інноваційних процесів.

Розвиток інноваційної економіки та стимулювання процесу формування нових ринків потребує створення особливої інноваційної інфраструктури та інститутів підтримки інноваційного процесу. При цьому перехід на інноваційний шлях повинен здійснюватися в умовах концепції інноваційного прориву, тобто не слідувати шляхом країн, які посіли міцні позиції на світовому ринку, а використовувати особливу модель розвитку національної економіки, враховуючи конкурентні переваги, для реалізації яких існує достатній рівень потенціалу інноваційного розвитку держави.

За цих умов особливої актуальності набувають дослідження, присвячені теоретичним та методичним аспектам формування напрямків інноваційного розвитку та їх реалізації, враховуючи можливість вітчизняної економіки.

Формування національних конкурентних переваг і створення надійного фундаменту для модернізації та інтеграції у світовий науково-технічний простір можливо лише за умови реалізації окремих заходів інноваційної політики.

Питання, пов'язані з розвитком інновацій, інвестиційною привабливістю окремих технологічно нових проектів, організаційною складовою цих процесів, актуалізуються і на теоретичному, і на практичному рівнях, що підтверджується цікавими науковими позиціями досвідчених авторів та початківців й забезпечує наукову дискусію і для дослідників, і для практиків.

У монографії досліджено теоретико-методичні та практичні аспекти формування, забезпечення та реалізації основних напрямків інноваційного розвитку на макро- та мікрорівнях.

Монографія складається з двох частин та 32 розділів, кожен з яких є досить самостійним за змістом проблемних питань.

Структура монографії, а саме, наявність двох частин: теоретичних аспектів інноваційної економіки та практичних аспектів, не відокремлює теорію від практики, а лише допомагає зосередитись

як на концептуальних питаннях формування та розвитку інноваційної складової, так і на проблемах забезпечення процесу реалізації та практичного застосування розроблених методів.

У монографії викладено результати досліджень та наукові позиції авторів різних університетів України щодо інноваційних аспектів економічного розвитку держави: підходи до управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, формування інноваційного механізму, використання інноваційних економічних процесів. Авторами охоплено досить широке коло проблем – від формування концептуальних засад управління потенціалом інноваційного розвитку держави до прикладних аспектів управління окремими його підсистемами.

Не залишилися поза увагою авторів і проблеми формування сприятливого інноваційно-інвестиційного середовища, реалізації і розвитку інтелектуального капіталу в якості головної передумови забезпечення інноваційного розвитку і на підприємстві, так і в державі.

Отримані результати істотно поглиблюють концептуальні і теоретико-методичні засади формування ринково-орієнтованого механізму управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств в контексті концепції стійкого розвитку.

Питання інноваційного розвитку національної економіки є актуальними для науковців різних поглядів, адже лише завдяки спільній роботі можливо отримати бажані результати у вигляді ефективних заходів досягнення значного економічного та соціального зростання в державі.

Сподіваємося, що запропонована монографія стане ще одним кроком до наукового розв'язання питань розвитку інноваційної економіки, а також вирішення проблем формування ефективної національної інноваційно-інвестиційної системи в складних трансформаційних умовах.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

РОЗДІЛ 32

СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ ВИТРАТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ЯК ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*д.е.н., доцент,
завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності,
Одеський національний політехнічний університет
Ковтуненко К.В.,*

*асистент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Одеський національний політехнічний університет
Шацкова Л.П.*

В умовах когнітивної економіки вирішальна роль надається інноваційної діяльності, результативність якої стає запорукою конкурентних переваг промислового підприємства. Саме інноваційний вектор розвитку є головним пріоритетом сучасних підприємств, що ускладнює їх конкурентну боротьбу вимагаючи постійного пошуку ніш та рішень виконання умов лідерства, зокрема за рахунок ідентифікації об'єктів права інтелектуальної власності на кожному етапі інноваційної діяльності з метою своєчасної комерціалізації в залежності від умов функціонування підприємства.

Виходячи з різних підходів до сутності інноваційної діяльності можна стверджувати, що інноваційна діяльність може бути як частиною інноваційного процесу с певною комбінацією його етапів, так й повністю містить усі етапи. На різних етапах можна отримати різні результати, які можуть бути ідентифіковані у вигляді різних типів об'єктів права інтелектуальної власності.

Ідентифікація об'єктів права інтелектуальної власності передбачає виділення охороно спроможних результатів інноваційної діяльності та забезпечення їх правового захисту. Процес ідентифікації об'єктів права інтелектуальної власності будується виходячи з наступних елементів:

- виявлення об'єктів права інтелектуальної власності, які використовуються підприємством, а саме, обстеження і встановлення наявності на матеріальних носіях;
- визначення формальних ознак об'єктів права інтелектуальної власності;
- класифікація виявлених об'єктів права інтелектуальної власності за типами, видами матеріального носія – масивами відповідно до загальноприйнятої класифікації та ін.;
- правова експертиза, яка включає виявлення документів, що підтверджують правомочне володіння майновими правами або використання інтелектуальної власності;
- оформлення і ведення зведеного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності.

Дослідження різних типів об'єктів права інтелектуальної власності дозволили констатувати, що вони мають свою специфіку, яка визначається в залежності від їх масштабу і ролі інноваційної діяльності промислового підприємства. В зв'язку с цим можна виділити наступні типи об'єктів права інтелектуальної власності (рис. 1):

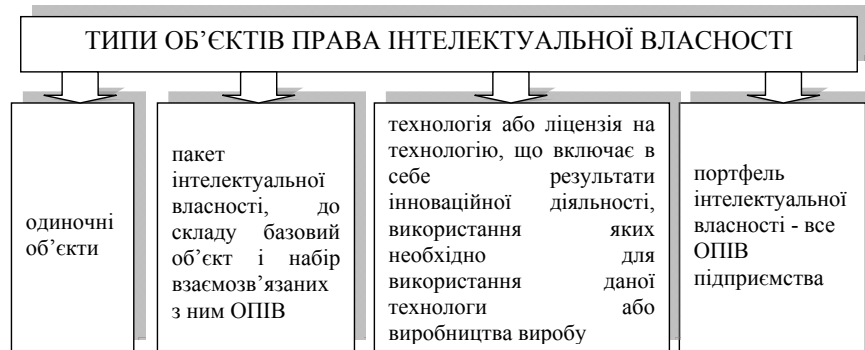

Рисунок 1 – Типи об'єктів права інтелектуальної власності

Робота з одиначними об'єктами спрямована на отримання максимального прибутку від їх реалізації або найбільш ефективного використання у господарському обороті промислового підприємства. Вони не роблять істотного впливу на стратегію підприємства.

Робота з портфелем інтелектуальної власності спрямована на оволодіння новими технологіями, захоплення і утримання ринкового сегменту, отримання конкурентних переваг, для підвищення ефективності діяльності підприємства у цілому.

При формуванні портфеля інтелектуальної власності промислового підприємства найвагоміше значення мають власні науково-технічні розробки, тому потрібно провести систематизацію об'єктів права інтелектуальної власності, яка включає: аналіз комерційного потенціалу розробки, визначення виду охорони та оформлення прав інтелектуальної власності.

При управлінні портфелем інтелектуальної власності промислового підприємства визначають напрями використання інтелектуальної власності, її вартісну оцінку, проводять аналіз ефективності використання та розробляють напрями удосконалення використання інтелектуальної власності підприємства.

Найчастіше права інтелектуальної власності передаються не окремо, а в поєднанні з іншими правами або послугами, що забезпечують в сукупності монополію на виробництво нового продукту або на використання нової технології.

Відзначено, що сучасні промислові підприємства працюють не з одиначними об'єктами інтелектуальної власності, а з портфелем інтелектуальної власності, який сформований з масивів об'єктів права інтелектуальної власності.

Виходячи з класифікації об'єктів права інтелектуальної власності, у портфелі інтелектуальної власності промислового підприємства можна виділити наступні масиви (рис. 2):

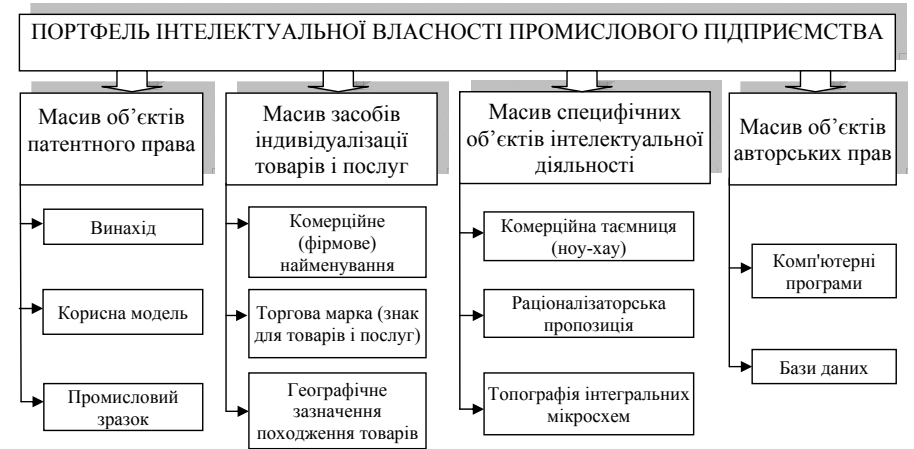

Рисунок 2 – Портфель інтелектуальної власності промислового підприємства

Правовий захист об'єктів права інтелектуальної власності передбачає компроміс між завданням збереження стимулів до створення ексклюзивних новаторських рішень і необхідністю їх поширення з найменшими витратами. При відсутності ефективної системи захисту прав авторів невелика ймовірність того, що промислові підприємства вкладатимуть значні кошти в розробку інновацій.

Для кожного об'єкта права інтелектуальної власності існують свої ідентифікаційні ознаки правового захисту, які визначені у відповідних законах України. На рис. 3 визначено ідентифікаційні ознаки правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності промислового підприємства у розрізі масивів.

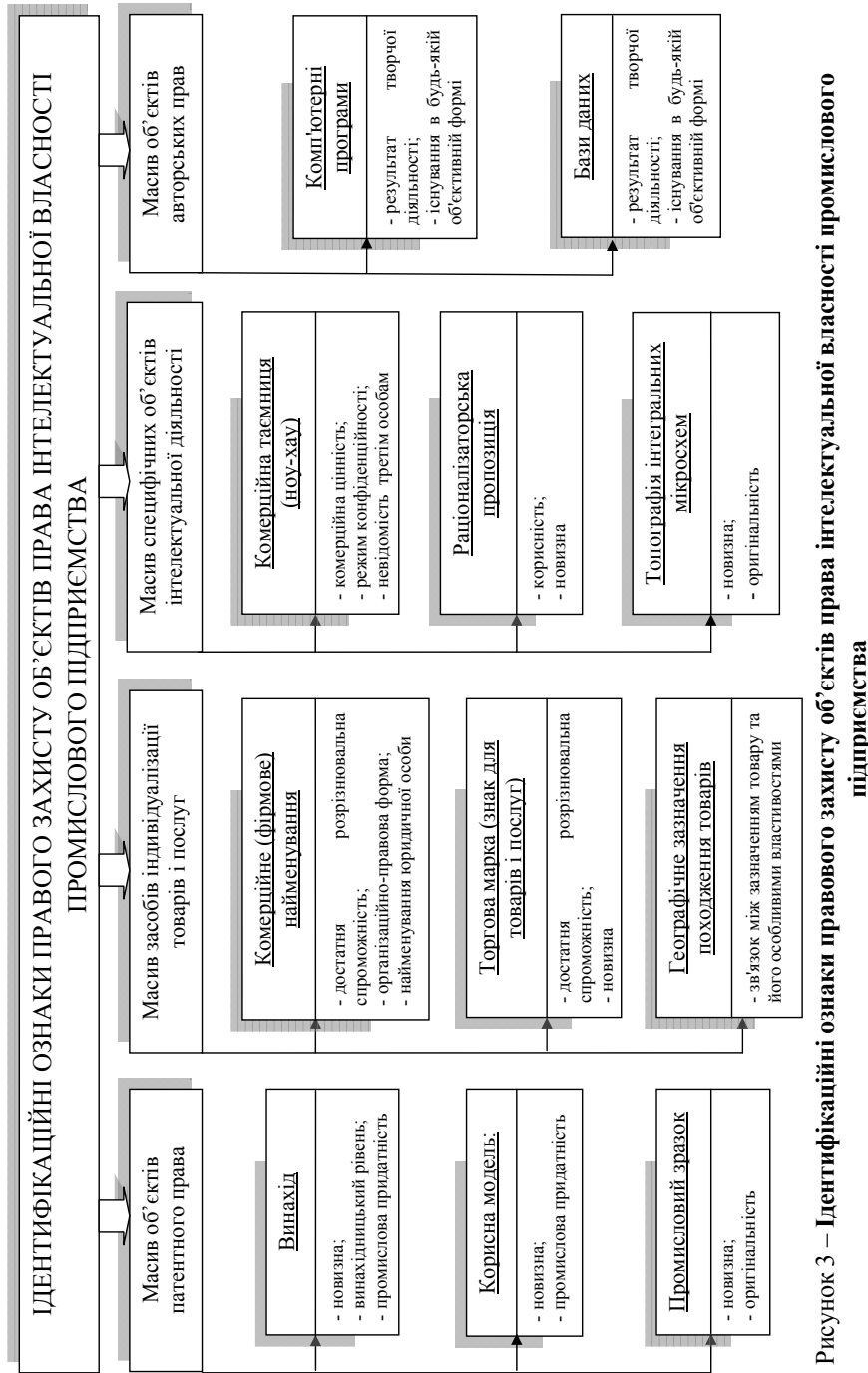

Рисунок 3 – Ідентифікаційні ознаки правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності промислового підприємства

Охарактеризуємо елементи ідентифікації об'єктів права інтелектуальної власності за масивами.

Розглянемо *масив патентного права*. Об'єкти патентного права створюються не тільки для вдосконалення діючого виробництва та для становлення нових виробництв, а й для закріплення правової монополії і пригнічення конкуренції.

За ідентифікаційними ознаками правового захисту патентом на винахід може бути захищена технологія виготовлення інноваційного продукту або інноваційної продукції, алгоритм роботи комп'ютерної програми. Патентний захист технології виготовлення інноваційного продукту або інноваційної продукції здійснюється після її кваліфікації як винаходу до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [8], а саме, бути таким продуктом або способом, який повинен мати винахідницький рівень, бути промислово придатним і новим.

Охорона алгоритму роботи комп'ютерної програми патентна поширюється на основоположну ідею програми, втілену в алгоритмі. Перевага патентного захисту порівняно з авторським правом, полягає в одному їх найбільш принциповому розходженні. Так якщо авторське право охороняє об'єктивну форму твору, то патентне право охороняє зміст тих принципів, які покладені в його основу.

Патенти на винаходи видається строком на 20 років за процедурою проведення кваліфікаційної експертизи заявки. Вважається доцільним захист цього виду об'єктів права інтелектуальної власності, якщо є можливість проконтролювати технологію конкурентів.

За ідентифікаційними ознаками правового захисту патентом на корисну модель може бути захищена конструкція оснащення для виробництва інноваційного продукту та інноваційної продукції. Патентний захист конструкції оснащення для виробництва інноваційного продукту та інноваційної продукції здійснюється після її кваліфікації як корисної моделі до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [9], а саме, бути таким технічним рішенням, який відноситься до пристроїв, є промислово придатним і новим. Відмінність корисної моделі від винаходу в тому, що за її допомогою можна захистити інноваційну розробку, яка є новою і

комерційно цікавою, але не має достатнього винахідницького рівня. Патенти на корисні моделі видаються строком на 10 років за результатами формальної експертизи заявки.

За ідентифікаційними ознаками правового захисту патентом на промисловий зразок можуть бути захищені: форма коробок для упаковки інноваційної продукції, форма, рисунок чи розфарбування інноваційної продукції, етикетка, рекламний листок. Патентний захист цих видів об'єктів права інтелектуальної власності визначається сукупністю таких суттєвих ознак, визначених Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» [11], як зовнішній вигляд, призначення для задоволення ергономічних та естетичних потреб, повинні бути промислово придатними і новими. Відмінність промислового зразка від інших об'єктів патентного права полягає у тому, що вони захищають зовнішній вигляд, тоді як винахід і корисна модель – технічну сутність. Патенти на промислові зразки видаються строком на 10 років, при винесенні рішення про видачу патенту враховується оригінальність форми, розфарбовування. Патентом охороняється композиція, а не написи або слова. Виробники будь-яких товарів зацікавлені у правовій охороні створених ними промислових зразків, щоб не тільки мати переваги на ринку, але і не дати можливість конкурентам безоплатно використовувати свої розробки.

Для підтримки в силі охоронних документів необхідно регулярно сплачувати встановлене мите, в іншому випадку охорона об'єктів патентного права призупиняється.

Розглянемо *масив специфічних об'єктів інтелектуальної діяльності*. Ідентифікаційними ознаками для захисту комерційної таємниці (ноу-хау) можна виділити наступні: вона повинна мати справді комерційну цінність, бути невідома і до неї немає вільного доступу третім особам, власник зазначеної інформації повинен вживати необхідні заходи щодо збереження її конфіденційності [7]. З цієї метою, зазвичай, видається наказ по підприємству, в якому встановлюється, що певна інформація є секретною, порядок доступу, терміни збереження секретності, встановлюються заходи щодо забезпечення секретності. Реєстрація в Україні комерційної таємниці (ноу-хау) не передбачена, вона захищається договором між сторонами.

Ідентифікаційними ознаками для захисту раціоналізаторських пропозицій є промислова придатність, новизна і користь, які можуть бути локальними, тобто бути корисними та новими для підприємства, якому вони подані. Закону про раціоналізацію в Україні немає, захист здійснюється за «Тимчасовим положенням про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні» [13]. Вони охороняються свідоцтвом, строк дії якого 10 років.

Ідентифікаційною ознакою для захисту топографії інтегральних мікросхем, які визначені Законом України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» [12], є оригінальність, тобто, якщо вона не створена шляхом прямого відтворення іншої топографії, має відмінності від інших топографій і не була відомою в галузі мікроелектроніки. Вона охороняється свідоцтвом, строк дії якого 10 років. Інтегральні мікросхеми є одними з найважливіших об'єктів інтелектуальної власності, оскільки вони надзвичайно широко використовуються практично в будь-яких сучасних товарах, від товарів побутового призначення до автоматизованих систем.

Розглянемо *масив засобів індивідуалізації товарів і послуг*. Ідентифікаційною ознакою на фірмове найменування можна визначити право, яке виникає з моменту державної реєстрації юридичної особи і припиняється у разі виключення з Державного реєстру юридичних осіб. Не підлягає державній реєстрації найменування схоже з уже зареєстрованим, настільки, що їх можна переплутати, якщо воно здатне ввести в оману споживачів; не відображає вид діяльності та інші важливі елементи. В Україні не передбачено загальнодержавного реєстру фірмових найменувань, тому доцільно вибирати і використовувати фірмові найменування, які схожі з зареєстрованими знаками для товарів і послуг.

За ідентифікаційними ознаками правового захисту, які визначені Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [10], свідоцтвом на знак для товарів і послуг можуть бути захищені: торгова марка, логотип підприємства, комбінований знак, назва товарних груп, назви комп'ютерних програм, доменне ім'я. Реєстрація та захист торгової марки як знака для товарів і послуг сприяє відмінності від інших, поруч із зображенням знака проставляється

міжнародне позначення про державну реєстрацію та наявності виняткових прав на знак – латинська буква «R» в колі. Знак може реєструватися і як колективний.

Логотип підприємства як товарний знак словесного типу повинен відповідати таким умовам: це слово натуральної мови або штучне, звичайного або специфічного шрифтового виконання, пов'язане з фірмовою назвою. Він повинен володіти відмітними властивостями, інформативністю, лаконічністю, асоціативністю, новизною. Поряд зі знаком власник має право проставляти попереджувальне маркування у вигляді знака «™», яке вказує на те, що цей знак реєструється в Патентному відомстві України.

Об'єднання логотипу та образотворчого знака при наявності композиційного і сюжетного зв'язку між логотипом і зображенням дозволяє реєстрацію як комбінованого знаку. При захисті назв товарних груп охороняються безпосередньо слова, а виконання назви на етикетки може охоронятися як промисловий зразок. Захист прав комп'ютерної програми може відбуватися шляхом реєстрації назви програми як торгової марки.

Доменне ім'я не є самостійним об'єктом права інтелектуальної власності, єдиним нормативним актом, що визначає умови використання доменного імені, є Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», згідно з яким власник зареєстрованого знака володіє правом використовувати цей знак в мережі Інтернету.

Захист знаку на товари і послуги здійснюється шляхом його реєстрації та отримання свідоцтва, яке дійсне протягом 10 років з можливістю продовження щоразу на 10 років.

За ідентифікаційними ознаками правового захисту, які визначаються Законом України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» [9], свідоцтвом на зазначення походження товарів можуть бути захищені назва місця походження товару та географічне зазначення походження товару. Їх відмінність у тому, що географічне зазначення походження товару це позначення, яке прямо або побічно вказує на місце дійсного походження товару, тобто місце його виробництва, а назва місця походження товару це позначення, яке відображає унікальні властивості товару, характерні для місць його

походження, тобто особливі природні, трудові, виробничі умови. Захист цього виду об'єктів права інтелектуальної власності здійснюється свідоцтвом, яке відповідає дійсності 10 років з дати подачі заявки на реєстрацію з можливістю продовження дії щоразу на 10 років.

Розглянемо *масив об'єктів авторських прав*. На відміну від об'єктів патентного права, охорона яких починається після їх реєстрації в патентних відомствах чи інших організаціях та отримання охоронних документів, охорона об'єктів авторського права починається з моменту створення.

За ідентифікаційними ознаками правового захисту, які визначаються Законом України «Про авторське право і суміжні права» [5], свідоцтвом на авторське право можуть бути захищені: код комп'ютерної програми, бази даних, веб-сайт. Для сповіщення про авторські права автор або правовласник мають право проставляти відповідне маркування на примірниках твору – знак охорони авторського права, який являє собою сукупність трьох елементів: знак - латинська буква «C» в колі, ім'я власника авторських прав і рік першої публікації твору. Підставою для віднесення коду комп'ютерної програми до об'єктів авторського права служить те, що і рядки літературного твору, і рядки комп'ютерної програми відображаються автором символами-літерами або символами-операторами. Законодавство віднесло електронні бази даних до об'єктів авторського права і надало їм правову охорону як збірок. Оскільки веб-сайт, по суті, є свого роду комп'ютерною програмою (або, принаймні, базою даних), його захист здійснюється як об'єкта авторських прав.

На рис. 4 узагальнені елементи ідентифікації правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності промислового підприємства у розрізі масивів.

Таким чином, результати інноваційної діяльності, які можна зберігати і практично застосувати за допомогою матеріальних носіїв, тобто кодифікувати, стають кодифікованим знанням, що входить до складу інтелектуальних ресурсів промислового підприємства, які є джерелами виникнення витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності.

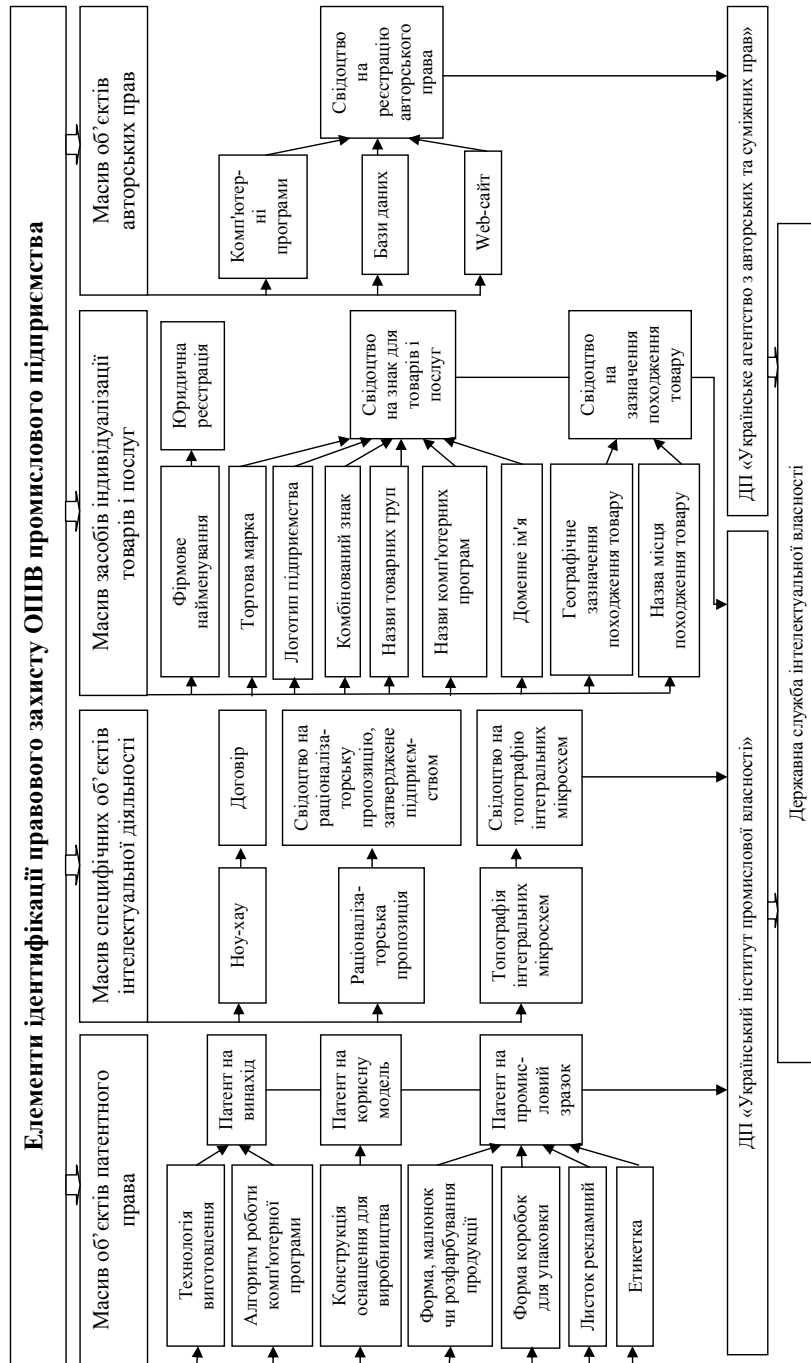

Рисунок 4 – Елементи ідентифікації правового захисту ОПІВ промислового підприємства

Отримані різні результати інноваційної діяльності, які ідентифікуються у вигляді об'єктів права інтелектуальної власності, стають новими об'єктами аналізу – витратами інноваційної діяльності.

На різних етапах процесу управління витратами інноваційної діяльності актуальні різні показники витрат, що характеризують проблеми і досягнення промислового підприємства, які надані у табл. 1:

Таблиця 1 – Процес управління витратами інноваційної діяльності

Етап	Характеристика
Планування	Зіставлення витрат на різні цілі служить індикатором підприємства і вказує на необхідність прийняття певних рішень
Контроль і регулювання	Загальна картина витрат дозволяє сформулювати нову стратегію функціонування або коригувати колишню з боку власників підприємства
Ведення та облік фінансової діяльності	Формування собівартості продукції і ведення відповідної звітності: коректно складена калькуляція (визначення собівартості) робить товар конкурентоспроможним і виключає появу «непридатних» цін

При прийнятті оптимальних управлінських і фінансових рішень промислового підприємству потрібно знати і вміти правильно класифікувати свої витрати.

Держкомстат України класифікує витрати інноваційної діяльності за такими напрямками: внутрішні НДР (виготовлені самостійно); зовнішні НДР (придбані на ринку); придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; придбання інших зовнішніх знань; інші витрати (підготовка кадрів тощо).

При дослідженні класифікації витрат на інноваційну діяльність підприємства, які наводяться українськими та зарубіжними науковцями, визначено відсутність ієрархічності та різноманіття ознак класифікацій. Вибір критеріїв класифікації витрат залежить від багатьох факторів, але, найголовніше, він повинен рішати поставлені завдання конкретного господарюючого суб'єкта [1].

Як показує практика більшості промислових підприємств, проблеми, які виникають у них при здійсненні інноваційної діяльності, пов'язані, насамперед, з такими факторами, як відсутність стабільності на ринку, несподівані технічні проблеми, а також зростання витрат. Для їх усунення запропоновано розмежувати витрати за такими етапами інноваційної діяльності: фундаментальні дослідження; прикладні

дослідження; дослідно-конструкторські роботи; підготовка виробництва; освоєння промислового виробництва; промислове виробництво; комерційна реалізація; після продажне обслуговування.

Для здійснення облікових процедур інноваційної діяльності витрати промислового підприємства групують за економічним змістом, способом фінансування, по відношенню до технологічного процесу, відношенню до обсягу виробництва, способу і часу включення в собівартість продукції, ролі в системі виробництва і управління.

Для визначення сфер походження використовують такі поняття, як трансформаційні, які характеризують сам процес виробництва і відображають процес перетворення ресурсів у готову продукцію, та трансакційні витрати, які пов'язані із закріпленням прав власності за економічними суб'єктами і з процесом обміну цими правами, що виникають як при функціонуванні підприємства на ринку, так і всередині нього.

Для прийняття управлінських рішень використовують такі поняття, як релевантні – значущі, які змінюються в результаті ухвалення рішення, та не релевантні – незначущі, які не роблять ніякого впливу на прийняте рішення. Ступінь релевантності витрат залежить від специфіки конкретних виробництв і підприємств, застосовуваної ними технології, особливостей організації та структури управління. На неї впливає тривалість періоду часу, за який враховуються витрати, рівень повноважень посадових осіб та ін.

Розподіл витрат на регульовані і нерегульовані передбачено у звітах про виконання кошторису за центрами відповідальності. Таке рішення дозволяє виділити сферу відповідальності й оцінити роботу в частині контролю за витратами підрозділу підприємства.

Не всі результати інноваційної діяльності, навіть самі унікальні, вдається комерціалізувати незалежно від того, скільки було здійснено витрат. Тому необхідно, як можна раніше, виявити комерційний потенціал розробки або, навпаки, її комерційну безперспективність [4].

Узагальнена класифікація витрат інноваційної діяльності промислового підприємства надана на рис. 5. Наведена класифікація є базою для формування системи класифікації та вибору методів управління витрат, які можуть бути використані різними промисловими підприємствами з урахуванням особливостей бізнесу.

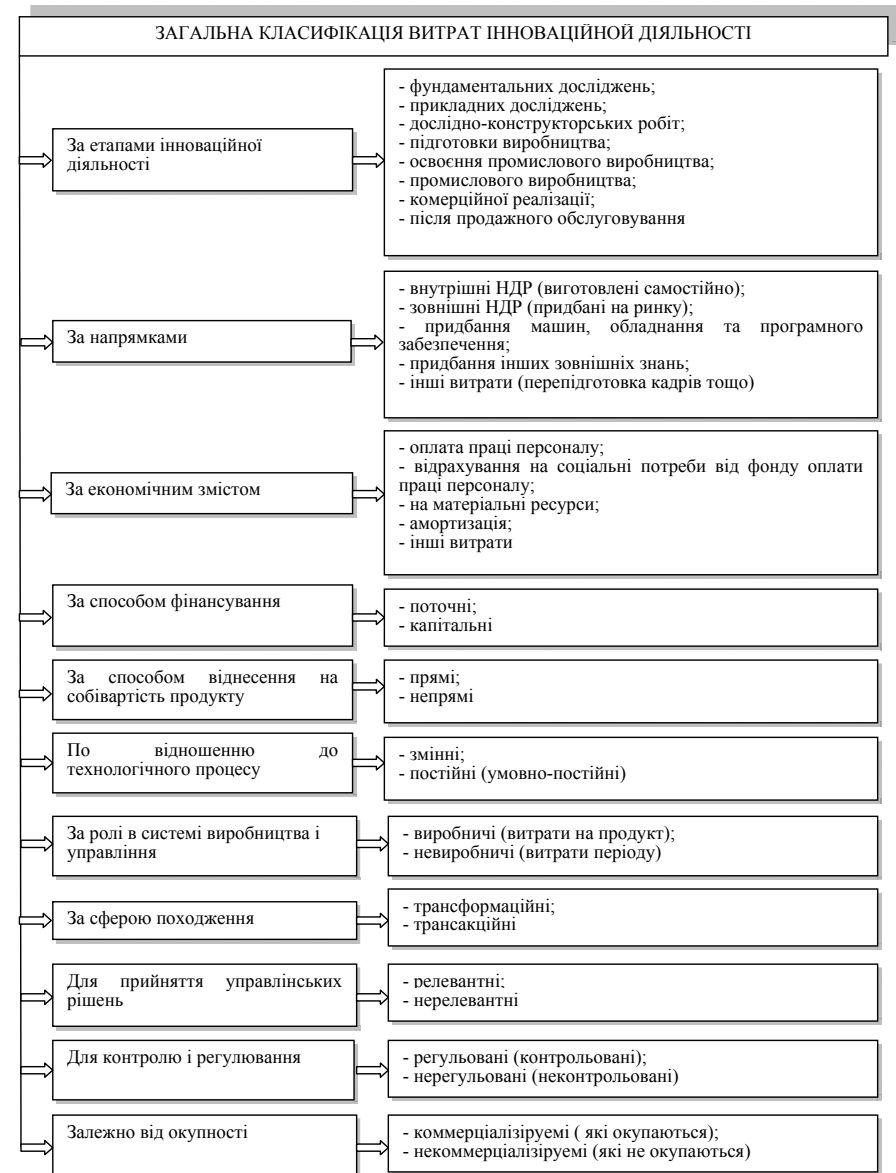

Рисунок 5 – Загальна класифікація витрат інноваційної діяльності

Існує цілий ряд методів управління та розрахунку витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності, але вони, як правило, описуються незалежно від масиву об'єктів права інтелектуальної власності. При визначенні величини витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності промислового підприємства, необхідно визначити та врахувати залежність від цілей використання її результатів та специфічні витрати по масивам об'єктів права інтелектуальної власності на різних етапах інноваційної діяльності.

Дослідуючи інноваційну діяльність як повний цикл етапів перетворення ідеї в конкретний продукт, технологію або послугу, можна виділити дві основні стадії:

- науково-дослідна діяльність;
- діяльність з впровадження різних видів інновацій.

На першій стадії інноваційної діяльності можуть вирішуватися різноманітні завдання, які, узагальнивши, можна представити наступними етапами:

- дослідження, які розділяються на фундаментальні і прикладні;
- дослідно-конструкторські роботи.

Фундаментальні дослідження поділяються на теоретичні, що формують нові наукові підходи до проблеми, і пошукові, що формують нові принципи створення виробів і технологій. Промисловими підприємствами проводяться пошукові фундаментальні дослідження, результатами яких є області можливого корисного використання наукових знань і принципи наукові основи цього використання.

Прикладні дослідження, у свою чергу, поділяються на теоретичні, які пов'язаними зі створенням моделей, і експериментальні, які спрямовані на визначення способів застосування результатів попереднього етапу для вирішення практичних завдань, які мають комерційне значення.

Дослідно-конструкторські роботи це перевірка результатів прикладних досліджень з метою виготовлення та обробки дослідних зразків, нових або удосконалених технологічних процесів. На цьому етапі розробляється технічна документація: технічна пропозиція, ескізний проект, технічний проект, робоча конструкторська документація; виготовляються та випробуються дослідні зразки; розробляються технологічні процеси; визначаються найменування продукту, товарний знак, маркування, упаковка.

Діяльність з впровадження різних видів інновацій включає наступні етапи:

- освоєння інновації: підготовка виробництва; освоєння промислового виробництва; процес промислового виробництва;
- впровадження на ринок: комерційна реалізація; післяпродажне обслуговування.

Ця стадія передбачає вивчення і оцінку з точки зору задоволення потреб покупців і виробничих можливостей, фінансових можливостей, забезпеченості патентного захисту. Промислове виробництво підприємство починає тільки в тому випадку, якщо нововведення користується попитом, який гарантує стабільні доходи в певному проміжку часу.

На етапі освоєння інновації промислове підприємство проводить маркетингове дослідження, виробляючи пробну партію продукту. Якщо дослідження ринку проходить успішно, починається підготовка до широкомасштабного просування товару на ринок, яка ведеться за двома основними напрямками: створення відповідних виробничих потужностей для збільшення обсягів виробництва та проведення рекламної кампанії нововведення і організації збутової мережі.

Запуск процесу промислового виробництва вимагає значних інвестицій для реконструкції або будівництва виробничих потужностей, підготовки персоналу, проведення рекламної кампанії. На цьому етапі інноваційної діяльності існують ризики відторгнення пропонованого товару.

На кожному етапі інноваційної діяльності важливе значення має прийняття ефективного рішення про правову охорону її результатів, що лежать в основі нового інноваційного товару. На рис. 6 представлені результати інноваційної діяльності за її етапами.

На початкових етапах інноваційної діяльності в якості правового захисту доцільно тільки забезпечення режиму конфіденційності. Патентування на цій стадії ведуть лише при появі надзвичайно оригінальних рішень, та й то лише для отримання пріоритету. Результатом найчастіше виступає технічне рішення майбутнього матеріального об'єкта, який отримує своє вираження, як правило, у формі винаходу, топографії інтегральних мікросхем, комп'ютерних програм, баз даних [2].

На етапі отримання дослідного зразка виникають вже більш реальні рішення. Саме на цій стадії доцільно проведення патентування об'єктів права інтелектуальної власності. Однак, при активному патентуванні виникає небезпека розкриття секретів. Необхідно обережно визначити те, що можна не показувати в описі патентів і зберегти як комерційну таємницю. Зазвичай зберігають як ноу-хау інформацію, яку досліджуючи зразки продукції виявити неможливо. Основними науково-технічними результатами дослідно-конструкторських робіт можуть бути: винахід, промисловий зразок, корисна модель, комп'ютерні програми, бази даних, топографія інтегральних мікросхем, науково-технічна документація (ноу-хау).

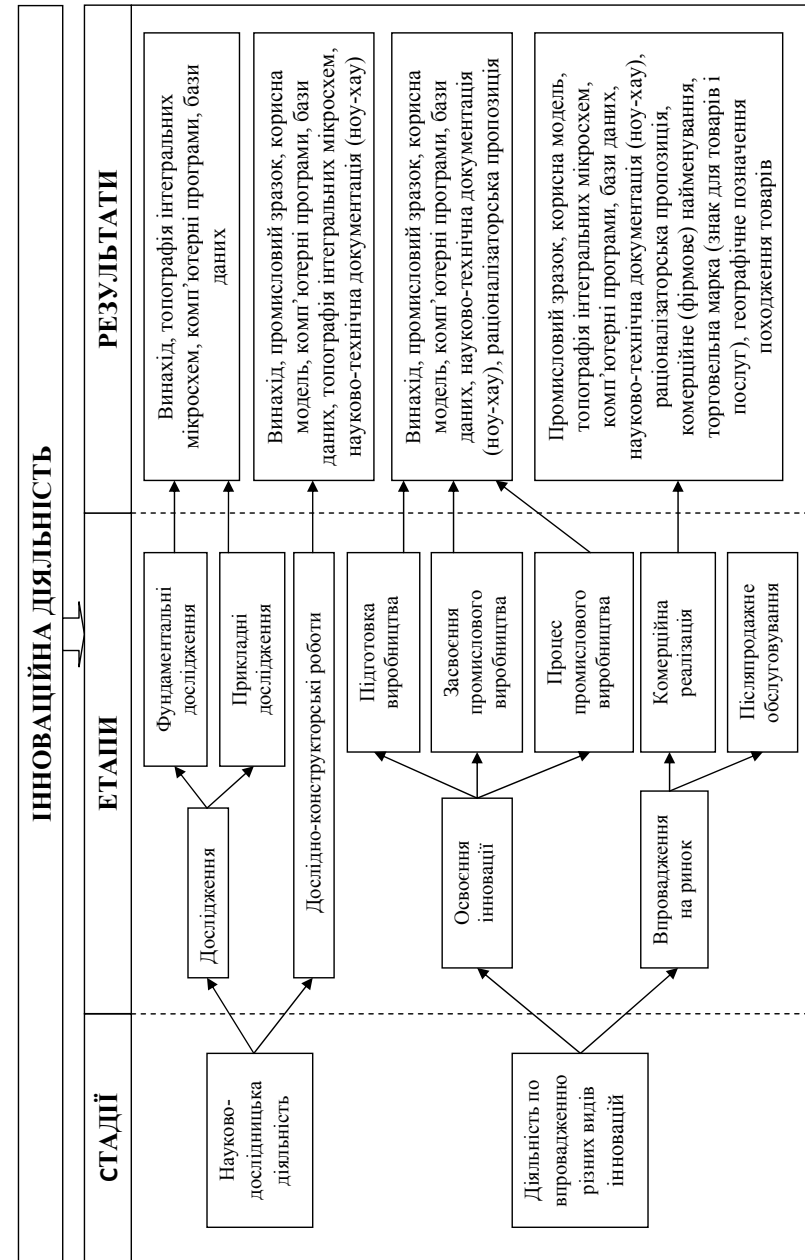

Рисунок 6 – Результати інноваційної діяльності за її етапами

На етапах освоєння виробництва і реалізації товару виходити на ринок з новою продукцією без повноцінної правової охорони нерозважливо. Якщо є попит, то конкуренти неминуче скопіюють нову продукцію і оригінальну ідею просування. Саме на цих етапах здійснюються обґрунтований відбір і орієнтація на реалізацію результатів, що дають найбільший ефект і забезпечують конкурентоспроможність підприємства. Результатом освоєння нововведення можуть бути: винахід, промисловий зразок, корисна модель, комп'ютерні програми, бази даних, науково-технічна документація (ноу-хау), раціоналізаторська пропозиція. Результатом комерційної реалізації нововведення можуть бути: винахід, промисловий зразок, корисна модель, топографія інтегральних мікросхем, комп'ютерні програми, бази даних, науково-технічна документація (ноу-хау), раціоналізаторська пропозиція, комерційне (фірмове) найменування, торгова марка (знак для товарів і послуг), географічне зазначення походження товарів.

При формуванні масивів об'єктів права інтелектуальної власності і стратегії управління ними важливо не тільки ідентифікувати охороноспроможні технічні, комерційні рішення і вибрати оптимальну форму, найголовніше, вибрати доцільний момент їх правової охорони з урахуванням підвищення комерційної цінності від етапу до етапу інноваційної діяльності.

Розглянемо витрати за етапами інноваційної діяльності враховуючи специфіку кожного з всього різноманіття об'єктів права інтелектуальної власності, які угрупованні у масиви. Самі етапи інноваційної діяльності є центрами відповідальності, які формують певні витрати, що мають особливість в перенесенні або у результат звітного періоду, або у результат майбутнього періоду, або віднесення на собівартість об'єктів права інтелектуальної власності.

У ході дослідження було узагальнено специфічні витрати за масивами об'єктів права інтелектуальної власності на етапах дослідження та розробки (рис. 7).

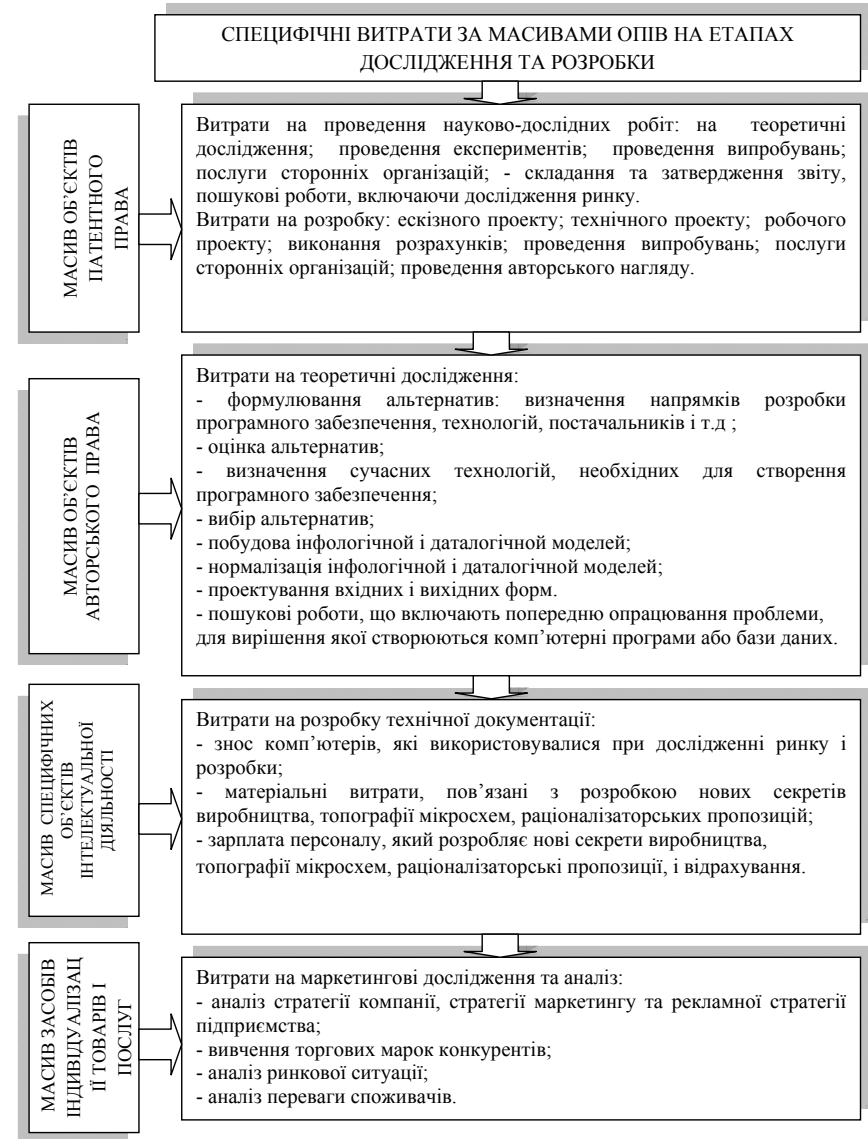

Рисунок 7 – Специфічні витрати за масивами ОПВ на етапах дослідження та розробки

Структура інноваційних витрат безпосередньо залежить від стадії інноваційної діяльності. На стадії досліджень і розробок невелика частка матеріальних витрат: сировини, матеріалів, палива, енергії, переважають витрати на оплату праці та соціальне страхування. Дещо менша частка витрат на амортизацію, придбання наукового обладнання. Відносно великі інші витрати: оплата послуг зв'язку, відряджень і т.п. Вартість об'єктів права інтелектуальної власності на цій стадії зазвичай наближається до розміру понесених витрат, якщо доцільність інвестицій в наступну стадію не викличе сумнівів [3].

Витрати на етапах дослідження та розробки складно не тільки оцінити, але й ідентифікувати та виокремити їх капіталізовану частину у складі фактичних витрат. Існують дискусійні питання, що робити з витратами на етапах дослідження та розробки: капіталізувати або визнавати їх витратами поточного періоду. Це пов'язано з різноманітністю технологічних процесів, що протікають при створенні об'єктів права інтелектуальної власності.

Тому при виборі методу обліку витрат потрібно враховувати галузеві особливості, вид об'єкту, тривалість процесу створення та використання об'єкта.

Згідно п. 9 П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [5] витрати на дослідження та розробки відносяться до витрат того звітного періоду, в якому їх здійснено, у складі інших операційних витрат. Але витрати на дослідження та розробки можна капіталізувати після того, як буде встановлено, що отриманий в результаті розробки нематеріальний актив можна буде продати або використати на підприємстві: а саме підприємство повинно мати намір, технічну можливість та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, у якому він придатний для реалізації або використання; має можливість отримати майбутні економічні вигоди від реалізації або використання нематеріального активу; може достовірно підрахувати витрати, пов'язаних із розробкою нематеріального активу. Тому вважається логічним дослідження і розробки із негативним результатом або, коли передбачається результат дослідження і розробки

використовувати в діяльності підприємства менше одного року, визнавати витратами поточного періоду, тоді як дослідження і розробки із позитивним результатом накопичувати у складі витрат майбутніх періодів або безпосередньо відобразити у собівартості об'єкта права інтелектуальної власності у залежності від тривалості процесу створення.

Далі показано специфічні витрати за масивами об'єктів права інтелектуальної власності на етапі освоєння інновації (рис. 8).

Запуск процесу промислового виробництва вимагає значних інвестицій для реконструкції або будівництва виробничих потужностей, підготовки персоналу, проведення рекламної кампанії. На цьому етапі інноваційної діяльності існують ризики відторгнення пропонованого товару. Фінансування робіт, пов'язаних з освоєнням промислового виробництва нової продукції і подальшим вдосконаленням технології на цьому етапі в 6-8 разів більше, ніж витрати на дослідження і розробки.

Витрати на етапі освоєння інновації підприємство має право капіталізувати. Тільки торгові марки, заголовки, назви видань, переліки клієнтів та інші подібні за сутністю активи, які створюються і реєструються підприємством самостійно, на відміну від тих, які купуються на умовах договору про передачу виключних майнових прав, згідно з п. 9 П(С)БО 8 не визнаються як нематеріальні активи і підлягають відображенню у складі витрат на збут того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Нижче узагальнено специфічні витрати за масивами об'єктів права інтелектуальної власності на етапі комерційної реалізації і післяпродажного обслуговування інновації (рис. 9).

Витрати на етапі комерційної реалізації і післяпродажного обслуговування інновації підприємство не має право капіталізувати і вони підлягають відображенню у складі витрат на збут того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Розглянуто специфічні витрати за масивами об'єктів права інтелектуальної власності, які виникають при правовій охороні результатів інноваційної діяльності (рис. 10).

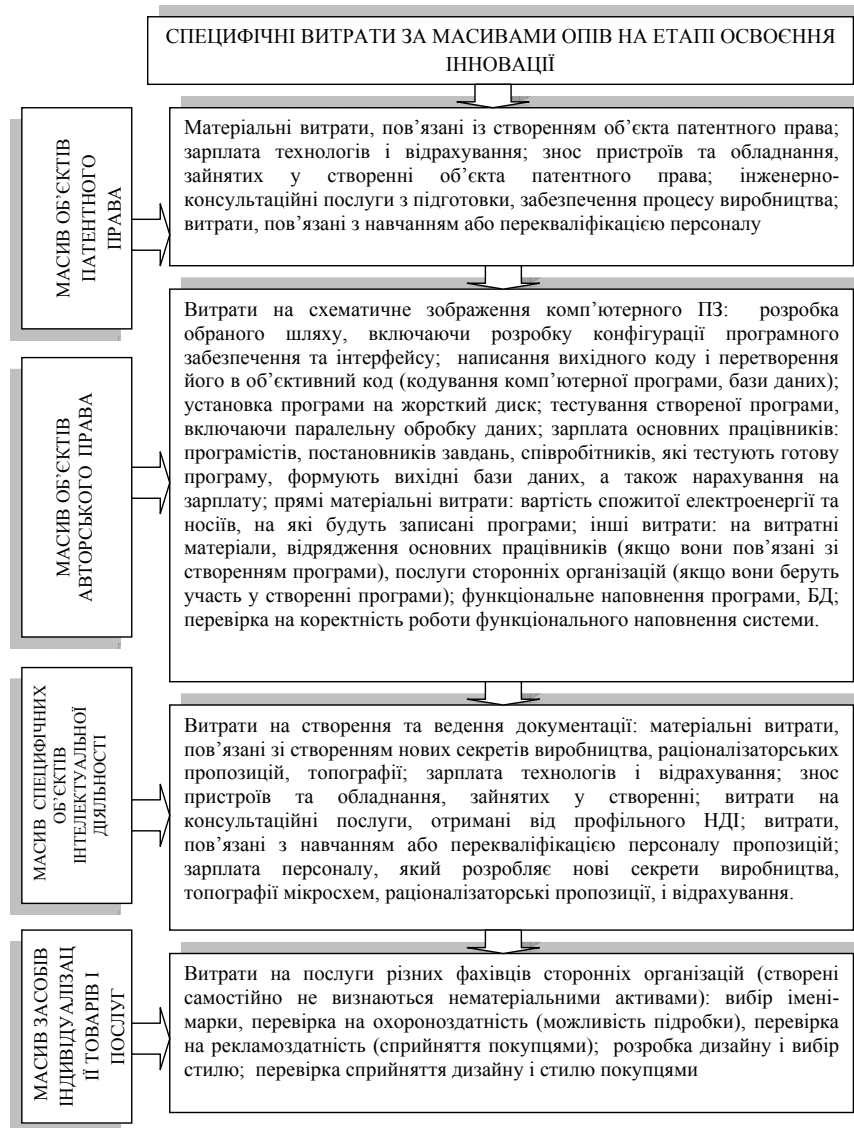

Рисунок 8 – Специфічні витрати за масивами ОПВ на етапі освоєння інновації

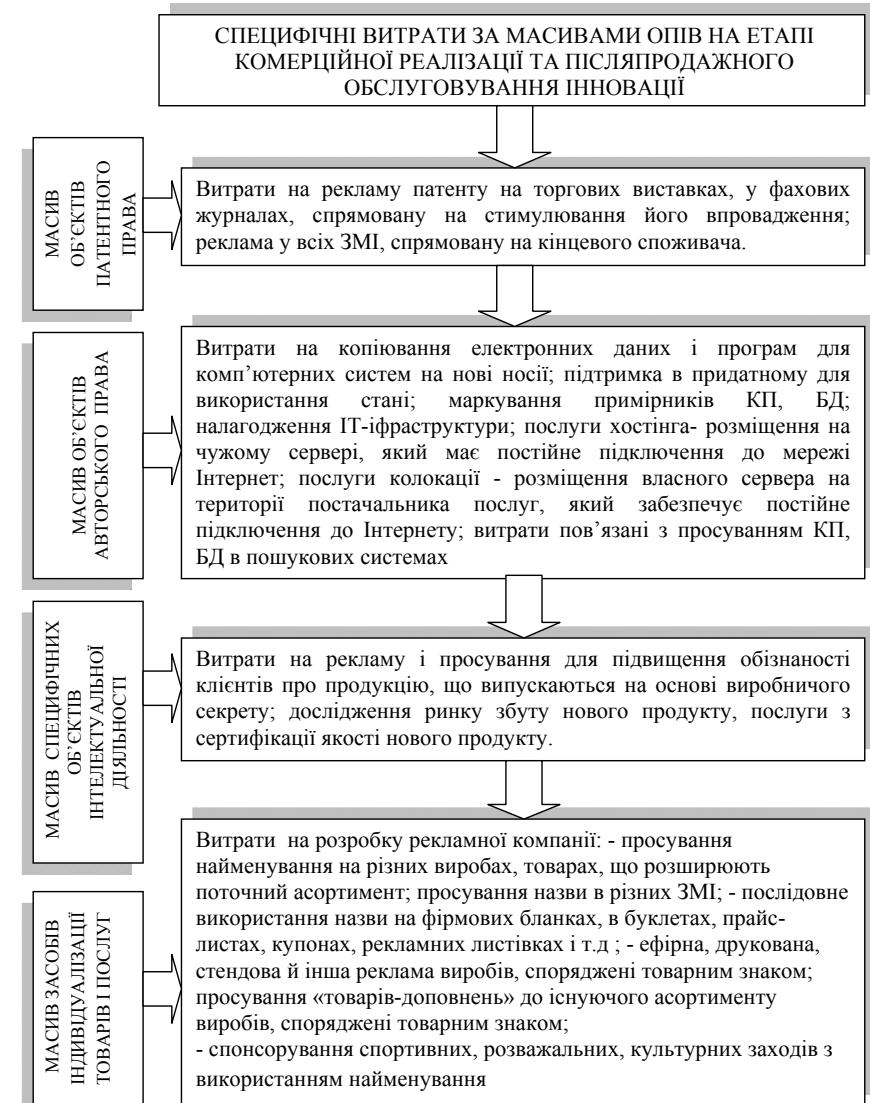

Рисунок 9 – Специфічні витрати за масивами ОПВ на комерційній реалізації та після продажного обслуговування інновації

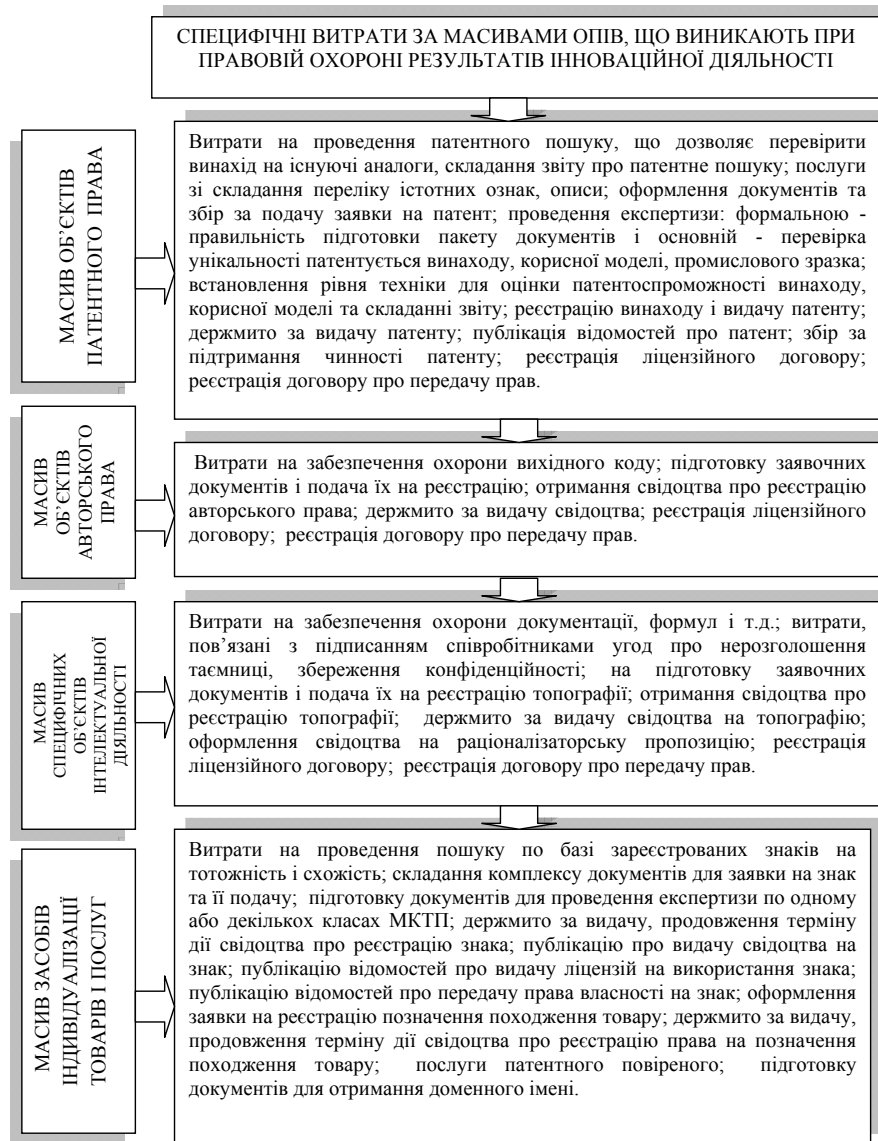

Рисунок 10 – Специфічні витрати за масивами ОПВ, що виникають при правовій охороні результатів інноваційної діяльності

Комплексна правова охорона здатна забезпечити захист інтересів промислового підприємства: винаходи, корисні моделі захистять від копіювання технічних досягнень, захист зовнішнього вигляду виробу в якості промислового зразка не дозволить порушувати дизайнерське рішення, знак на товари дозволить індивідуалізувати товар.

На промисловому підприємстві потрібно оцінювати не тільки ефективність юридично захищених об'єктів права інтелектуальної власності, а й інших результатів інноваційної діяльності, що знаходяться на різних стадіях виконання.

В основі прийняття рішення про правовий захист результатів інноваційної діяльності потрібно враховувати – чи принесе правовий захист вигоду більшу, ніж витрати на її забезпечення. Вибір правової охорони конкретного результату інноваційної діяльності пов'язаний з планованою формою його використання.

Витрати, які виникають при правовій охороні результатів інноваційної діяльності, підприємство має право капіталізувати. Але витрати за підтримку охоронних документів у силі визнаються витрати майбутніх періодів.

Отже, на рис.11 схематично надано узагальнене визначення специфічних витрат за масивами об'єктів права інтелектуальної власності на різних етапах інноваційної діяльності, враховуючи залежність від цілей використання її результатів.

Необхідною умовою правильної організації системи управління витратами за масивами об'єктів права інтелектуальної власності є прийняття рішень на кожному з етапів інноваційної діяльності про правовий захист її результатів, оскільки від цього залежить подальша доля промислового підприємства.

Успішна діяльність підприємства безпосередньо пов'язана з необхідністю створення ефективної системи управління витратами, в рамках якої управління витратами базується на загальній стратегії розвитку підприємства. З цих позицій слід підходити і до створення на підприємстві механізму управління витратами.

Таким чином, у підсумку можна стверджувати, що при визначенні повних витрат на інноваційну діяльність промислового підприємства необхідно врахувати залежність від цілей використання її результатів – особливості складу витрат на об’єкти права інтелектуальної власності та підвищення комерційної цінності результатів від етапу до етапу. Практика показує, що застосовувані нині методи визначення повних витрат на інноваційну діяльність недосконалі, при здійсненні пошуку методичного інструментарію щодо формування механізму управління витратами інноваційної діяльності необхідно виявити охороно спроможні об’єкти права інтелектуальної власності, визначити серед них що домінують, вибрати оптимальну форму правової охорони та ефективного використання.

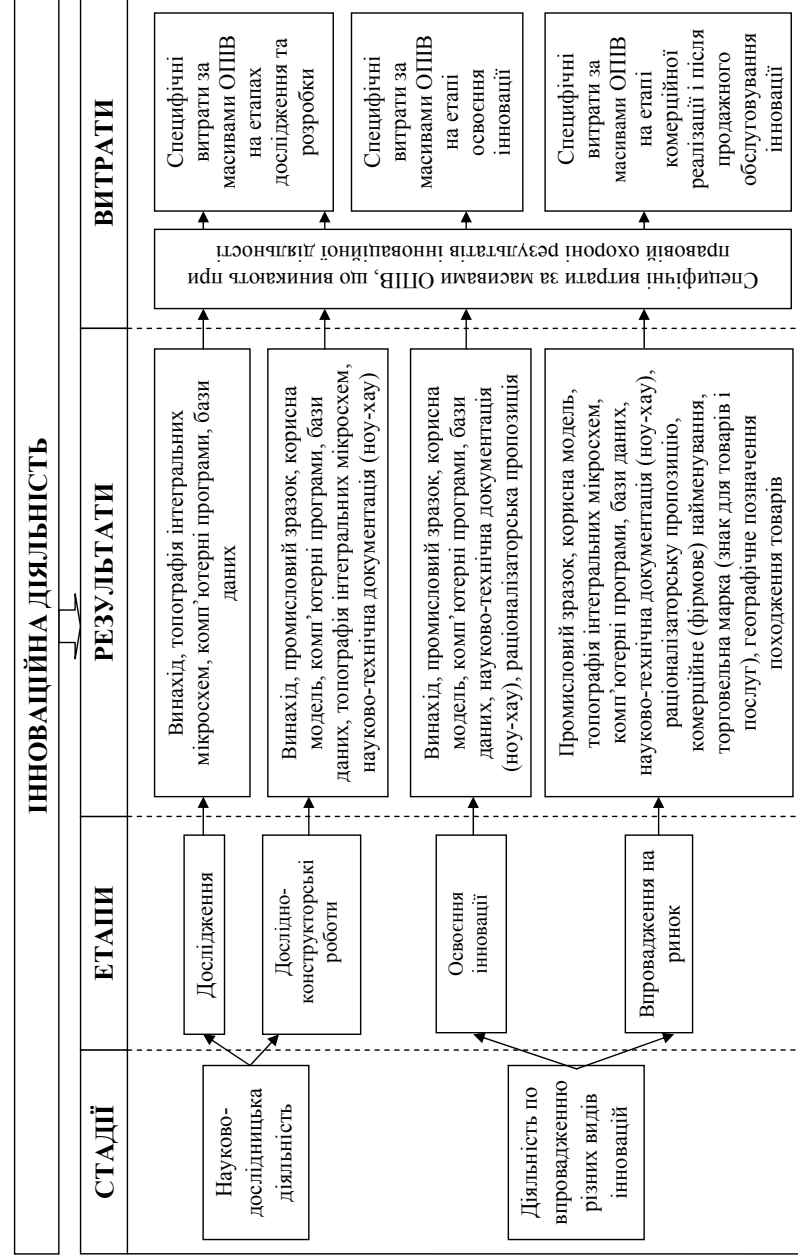

Рисунок 11 – Специфічні витрати за масивами ОПВ та етапами інноваційної діяльності

Література:

1. Грицай О.І. Розвиток системи облікового забезпечення процесу управління витратами на інновації промислового підприємства / О.І. Грицай, Н.С. Станасюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014, – Вип. 24.11 – С. 293-299.
2. Гусаковська Т.О. Особливості формування ринкової ціни об'єктів інтелектуальної власності на різних стадіях їх життєвого циклу / Т.О. Гусаковська // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Чернівці: Книги-XXI. – 2008. – Вип. 1. Економічні науки. – С. 36 – 44.
3. Ільченко О.О. Облік та аналіз витрат на інновації: управлінський аспект: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук за спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит»/ О.О. Ільченко. – Київ, 2009. – 21 с.
4. Ковтуненко К.В. Особливості використання промисловим підприємством результатів його інноваційної діяльності / К.В. Ковтуненко // Экономика и управление: Научно-практический журнал Национальной академии природоохранного и курортного строительства. – № 4. – Симферополь: РИО НАПКС, 2013.– С.15-19.
5. Про авторське право і суміжні права: закон України від 23.12.1993 р. № 3792–XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст.64.
6. Про затвердження положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» : Наказ МФУ від 18.10.1999 р. № 242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
7. Про науково-технічну інформацію: закон України від 25.06.1993р. № 3322-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст.345.
8. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст.32.
9. Про охорону прав на зазначення походження товарів: закон України від 16.06.1999 р. № 752-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст.267.
10. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. – Ст.36.
11. Про охорону прав на промислові зразки: закон України від 15.12.1993р. № 3688-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. – Ст.34.
12. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : закон України від 25.06.1993р. № 3322-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст.345.
13. Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні: указ Президента України від 18.09.1992 р. № 479/92 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/479/92>
14. Шацкова Л.П. Ідентифікація об'єктів права інтелектуальної власності як результату інноваційної діяльності промислового підприємства / Л.П. Шацкова // науковий журнал «Економіка. Фінанси. Право.» – Київ: Видавництво ТОВ «Міжнародний бізнес центр», 2015. – № 7. – С. 26-30.
15. Шацкова Л.П. Особливості складу витрат інноваційної діяльності промислового підприємства в залежності від цілей використання її результатів / Л.П. Шацкова, Б.С. Аннаєв // науковий журнал «Агросвіт» – Київ: ТОВ «ДСК Центр», 2015. – № 21. – С. 80-88.

Наукове видання

**ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

Міжуніверситетська колективна монографія

Випуск 1

Технічний редактор
к.е.н., доц. Мазур О.Є.

Підп. до друку 01.03.2016 р. Формат 60x84/16.
Папір офсет. Друк офсет. Ум. друк. арк. 49,64
Тираж 300 прим.

Видавництво та друк: Грінь Д.С.
73033 м. Херсон, а/с 15
e-mail dimg@meta.ua
Свід. ДК 4094 від 17.06.2011